

บทที่ 4

บทสรุป

การแบ่งแยกการรับรู้ในเรื่องประชาธิปไตยในสังคมไทย

การมอง “การเมือง” ด้วยแนวทางสุนทรียศาสตร์หรือที่ในภาษาของรองสิแย์เรียกว่า สุนทรียศาสตร์ของการเมือง (the politics of aesthetics) การเมืองจึงเป็นเรื่องของการต่อสู้ต่อระบบการแบ่งแยกการรับรู้ (the partition of the perceptible) ในสังคมการเมือง การมองการเมืองด้วยสายตาเช่นนี้ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการครุ่นคิดพิจารณาสภาวการณ์ต่าง ๆ ในสังคมด้วยสายตาที่ “ลุ่มลึก” และ “รุ่มรวย” มากขึ้น ที่กล่าวเช่นนี้เพราะความคิดของรองสิแย์สามารถช่วยให้คำถามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองสมัยใหม่ อาทิคำถาม ที่โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล (Robert A. Dahl) นักรัฐศาสตร์ที่ทรงอิทธิพลทางความคิดคนหนึ่งเคยตั้งไว้เมื่อราว 20 ปีมาแล้ว อันได้แก่

1. จะสร้างความเท่าเทียมในสังคมการเมืองให้เกิดขึ้นได้อย่างไร
2. จะสร้างการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
3. จะสร้างความเข้าใจในทางการเมืองได้อย่างไร
4. จะทำอย่างไรกับการใช้คะแนนเสียงของประชาชนอย่างไม่ชอบธรรม
5. จะนับใครบ้างว่าเป็นประชาชน¹

หากตอบคำถามของดาห์ลด้วยฐานความคิดของรองสิแย์ ก็จะทำให้ต้องเริ่มจากการคิดถึง ความเท่าเทียมในสังคมการเมืองว่าสามารถมีได้ทั้งแบบอัตวิสัย และวัตถุวิสัย ทั้งแบบที่เท่าเทียม และแบบที่เท่าแบบเทียมๆและหากสมาชิกในสังคมการเมืองรับรู้ที่ตนเองเท่าเทียมกับผู้อื่นอย่างอัตวิสัยแล้ว นั้นย่อมเห็นโอกาสที่จะเข้ามาแสดงตัวในพื้นที่ทางการเมืองมากขึ้น ย่อมหมายความว่า เมื่อมี

¹ Robert A. Dahl, *A Preface to Economic Democracy*, (Cambridge : Polity Press, 1985), pp. 59 – 60. Quoted in David Held, *Model Of Democracy*, (Stanford: Stanford University Press, 1987), p. 278.

สมาชิกในสังคมการเมืองที่มีการรับรู้อันแตกต่างหลากหลายเข้ามาแสดงความคิดและความเห็นในเรื่องเดียวกันมากเท่าใด การแลกเปลี่ยนความรู้, ความเห็น ที่เกิดขึ้นย่อมต้องเกิดโอกาสของการแสดงออกถึงการรับรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่มีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น เป็นการสร้างพื้นที่ทางการเมืองให้เกิดการนำเสนอให้เห็นการรับรู้ต่าง ๆ อันจะเป็นการทำให้สมาชิกของสังคมการเมืองได้รับการศึกษาทางการเมือง แม้ในระดับที่ไม่เป็นทางการมากนัก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่เกิดความเข้าใจในทางการเมืองขึ้น และย่อมทำให้สิ่งที่น่าหวาดกลัวที่สุดของสังคมการเมืองประชาธิปไตย อันได้แก่ “การเผด็จการ” ไม่ว่าจะด้วยตัวบุคคลหรือคะแนนเสียงไม่สามารถกระทำได้ตามอำเภอใจผ่านการการผูกขาดทางนวัตกรรมทางการเมืองแบบเดิมๆ อย่างฉันทามติที่สังคมการเมืองเคยมีเคยเป็นอีกต่อไป กระบวนการต่างๆ เหล่านี้เองจะทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมการเมือง อันประกอบด้วยสมาชิกของสังคมการเมืองได้รับโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ทางการเมืองแห่งความไม่ลงรอย (disagreement or discensus) อันจะจรรโลงให้เกิดความยุติธรรมที่ตอบสนององชีวิตทางการเมืองในโลกปัจจุบันเพื่อสรรสร้างความเป็นไปของสังคมการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป็นที่น่าเสียดายว่า สำหรับสังคมไทยแล้วการที่สังคมการเมืองไทยมองความไม่ลงรอยครั้งที่เป็นวิกฤตการณ์ ทำให้ความไม่ลงรอยครั้งนี้ถูกด้อยค่าความเป็นประชาธิปไตยลงไป ไม่ว่าจะด้วยผ่านกรอบความรู้แบบรัฐประชาติที่ยังติดอยู่กับวาทกรรมเรื่องความมั่นคง, ความสามัคคี, ความสมานฉันท์ ฯลฯ หรือด้วยวัฒนธรรมทางสังคมและการเมืองของไทยที่ไม่ชอบการถกเถียง, ดื้อแพ่ง แต่ยินดีกับการสยบยอมหมอบคารวะให้กับผู้มีอำนาจ หรือจะด้วยคติแบบชนชั้นกลางที่คาดหวังการเมืองที่มีศีลธรรมมากเสียดีกว่าความเป็นประชาธิปไตย หรือจะด้วยอคติทางชนชั้นที่มีผลต่อการรับรู้ในเรื่องประชาธิปไตยในสังคมการเมือง ฯลฯ ก็ตาม ทั้งหมดทั้งหมดเหล่านี้ทำให้การรัฐประหารโดยเหล่าผู้หวังดีและเชื่อกันไปเองว่าพวกตนไม่ประสงค์ร้ายแต่ไม่เคยคิดจะถามคนอื่นเกิดขึ้นได้ การต่อรองอันนำเสนอให้เห็นความเป็นการเมืองที่ควรเกิดขึ้นดังที่เคยเกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมจึงถูกทุบทำลาย ด้วยความจงรักภักดีของพวกยึดมั่นถือมั่นในอคติของชนชั้นกลางที่สวมคราบของนักศีลธรรม และข้ออ้างของผู้ปฏิบัติการของนักศีลธรรมเหล่านั้น

หากวันที่ 19 กันยายน 2549 ไม่เกิดการรัฐประหารขึ้นสังคมไทยอาจจะได้เห็นการตั้งคำถามต่อข้ออ้างอิง (principle) ในเรื่องประชาธิปไตยของชนชั้นกลาง, คงจะได้เห็นกวีนิพนธ์ของการเมือง (the poetics of politics) ที่กวีนิพนธ์ของความรู้ (the poetics of knowledge) ในเรื่องอำนาจอธิปไตยของประชาชนที่ไม่ได้สยบยอมต่อปฏิบัติการของตรรกะของการตรวจตรา/ตำรวจ (policing) ของการรับรู้ในประชาธิปไตยแบบชนชั้นกลาง, คงจะได้เห็นความไม่เห็นพ้องในเรื่อง

ประชาธิปไตย/ประชาชน และอำนาจที่พึงมีพึงได้ว่าแต่ละส่วนนั้นมีข้ออ้างอิงใดกันบ้าง และ คงจะ
ได้เห็นสุนทรียศาสตร์ของการเมือง อันนำไปสู่การที่ประชาชนส่วนต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทาง
การเมือง (part-taking) ได้เห็นบรรยากาศของสังคมการเมืองประชาธิปไตย สุดท้ายก็คงจะมี
ข้อความใหม่ ๆ ปรากฏอยู่ในแบบเรียนประวัติศาสตร์การเมืองไทยแทนที่คำว่า “การรัฐประหาร
เพื่อประชาธิปไตย” เป็นแน่

หากภาคนิพนธ์ฉบับนี้จะมีข้อเรียกร้องอยู่บ้าง ในฐานะที่เป็นงานที่ทำอยู่บนข้ออ้างอิง
ในทางวิชาการชุดหนึ่งแล้วคงจะมีข้อเสนอให้สังคมไทยต้องตั้งคำถามต่อการรับรู้เรื่องอำนาจ
อธิปไตยของประชาชนที่เป็นอยู่ ให้ชัดเจนไปกว่าคือการตั้งคำถามต่อการแบ่งแยกการรับรู้ที่ดำรง
อยู่ที่เบียดขับประชาชนจำนวนมากให้กลายเป็นส่วนที่ไม่ถูกนับรวมในพื้นที่การเมืองไทยใน
ปัจจุบันนี้ สังคมต้องตั้งคำถามว่า “สิทธิ หรือเสรีภาพอันใดที่จะไปตีตราว่าประชาชนส่วนใดส่วน
หนึ่งของสังคมนั้น “จน” และ “โง่” และดังนั้นประชาชนนั้นจะพาสังคมไป “เจ็บ” อย่างที่ประชาชน
ส่วนนั้นเคยเจ็บมาก่อนจริงหรือไม่”

ในอีกทางหนึ่ง ประชาชนที่ถูกไม่นับรวมเป็นส่วนเองก็ต้องเรียกร้องด้วยภาษาที่ต่าง
ออกไป ใคร่ขอเสนอว่ามรดกของความไม่ลงรอยของ พ.ศ. 2516 นั้นคือแนวคิดในทางการเมือง
ภาคประชาชนต้องตั้งคำถามต่อสังคมการเมืองให้หนักข้อมากกว่านี้ คำถามที่ว่าคือ “สังคมการเมือง
ไทยหลังปี พ.ศ. 2540 ได้สร้างความผิดพลาดอะไรขึ้นบ้าง”, “ศีลธรรมจริยธรรมของประชาธิปไตย
แบบศีลธรรมนั้นได้ก้ำกั้นประชาชนให้ไม่สามารถเข้าสู่พื้นที่การเมืองมากเพียงใด”, “ศีลธรรม
จริยธรรมทางการเมืองของไทยที่ดูจะเปื้อนวาทกรรมแบบศาสนานั้นสามารถปรับใช้กับสังคม
การเมืองประชาธิปไตยได้มากน้อยเพียงใด”, “ชนชั้นกลางเท่านั้นหรือที่มีศีลธรรมจริยธรรมในทาง
การเมือง”, “ประชาชนชนบทนั้นยังตกอยู่กับสภาวะการณ์ของการเมืองแบบอุปถัมภ์มากน้อย
เพียงใด”, “ประชาชนชนบท และคนจนเมืองเป็นผู้รื้อบทางการเมืองได้เท่านั้นจริงหรือ”, “ชนชั้น
กลางเองไม่ตกอยู่ในระบบอุปถัมภ์เลยหรือ”, “การเมืองคืออะไร คือการแย่งชิงอำนาจในรัฐบาล
และขับไล่รัฐบาลเท่านั้นหรือ” กระทั่งคำถามที่ว่า “สังคมการเมืองประชาธิปไตยคืออะไร” และ
“ใครคือประชาชนไทย” คำถามเหล่านี้กระมังที่ “สังคมไทย” ที่อยากจะยกระดับให้กลายเป็น
“สังคมการเมืองไทย” ต้องตั้งขึ้น และถามอย่างจริงจัง ไม่ใช่เกิดอะไรขึ้นก็รังแต่จะเอารถถังมาจอด
กลางถนน และไม่ใช่เกิดอะไรขึ้นก็เอาปากกระบอกปืนมาอุดปากประชาชน ให้เสียงของประชาชน
กลายเป็นเสียง (voice) ที่ไม่ได้กลายเป็นคำพูด (speech) อยู่ร่ำไป

ไม่ว่าโดยที่สุดแล้ว วัจนแห่ง “อัปลักษณะการ (inauspicious characteristic)” ของ
ประชาธิปไตยแบบไทยๆ จะหวนวนมาอีกครั้งหรือไม่ก็ตาม ปรากฏการณ์นี้ก็ยังคงเป็นการแสดง

ออกมาให้เห็นว่ายังมีการรับรู้ในประชาธิปไตย/ประชาชนอีกมากมายในสังคมการเมืองไทยที่ถูกรับรู้และรอยคอบที่จะถูกทำให้ถูกรับรู้อยู่เสมอ หากวลีที่ว่า “พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส” ยังเป็นวลีที่ยังดำรงความขลังอยู่ เหล่าสภาวะการณ์ทางการเมืองที่ถูกรับรู้ในสังคมไทยว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองนี้อาจเป็นคุณูปการต่อวงวิชาการของไทยไม่มากนักน้อย เพียงแต่ว่าต้องตระหนักไว้ว่า การไม่ลงรอยนั้นเป็นเรื่องของโอกาส เป็นเรื่องของการนำความเป็นการเมืองกลับมาสู่การเมือง และเป็นเรื่องของสังคมการเมืองประชาธิปไตย แต่อย่างไรเสียก็มีใช้ว่าเป็นเรื่องเพื่อการเอาชนะคะคานกัน

หากสังคมการเมืองไทยยังพึงใจที่จะเรียกตนเองว่าเป็นสังคมการเมืองประชาธิปไตยต่อไป สิ่งที่เราเรียกว่า “ชนะ” นั้นอาจจะต้องพิจารณาด้วยมโนทัศน์การแบ่งแยกการรับรู้ด้วยเช่นกัน เพราะหากแต่ละฝ่ายรับรู้ว่าการได้รับชัยชนะนั้นเป็น “เป้าหมาย” ของตน ก็คงต้องถามว่า เป้าหมายนั้นคือเป้าหมายของสังคมการเมืองประชาธิปไตยหรือไม่ ในที่สุดแล้วสารนิพนธ์ฉบับนี้อาจต้องการเพียงตั้งคำถามต่อผู้กระหายชัยชนะที่ป่าวประกาศว่าเป้าหมายของชัยชนะของตนนั้นเป็น “ประชาธิปไตยกว่า” คำถามต่อพวกท่านก็เป็นคำถามง่ายๆว่าสังคมการเมืองไทยที่พวกท่าน “รับรู้” นั้นต้องการ “ชัยชนะ” หรือว่า “ความเป็นประชาธิปไตย”

สำนักหอสมุด